

Klimat- och näringslivsdepartementet

Angående promemorian Ett utvidgat näringsförbud på grund av brott (Ds 2024:35)

Ekobrottsmyndigheten lämnar härmed sitt yttrande över rubricerad promemoria. Ekobrottsmyndigheten, som ställer sig positiv till förslagen, menar att det innebär ytterligare ett verktyg för att öka samhällets möjligheter att bekämpa den kriminella ekonomin och förhindra att företag utnyttjas som brottsverktyg.

Ekobrottsmyndigheten vill dock framföra följande synpunkter.

4. Förslag till ett utvidgat näringsförbud på grund av brott

Ekobrottsmyndigheten ställer sig positiv till att den personkrets som kan meddelas näringsförbud utvidgas. Ekobrottsmyndigheten ser det som mycket angeläget att uppenbart olämpliga personer kan förhindras från att bedriva näringsverksamhet.

Ekobrottsmyndigheten ser dock vissa svårigheter med tillämpningen av de nya reglerna. Ekobrottsmyndigheten ser en risk för svåra gränsdragningsproblem när det gäller att bedöma om brott har utövats i organiserad form eller systematiskt. Ekobrottsmyndigheten önskar ett klagörande av när ska det anses att en person begått brott som utgjort led i brottslighet som bedrivits i organiserad form. Krävs det bevisning för att en person tillhör ett kriminellt nätverk eller räcker det att personen begått brott, t ex ett sprängdåd, som kan antas vara kopplat till en strid mellan kriminella nätverk?

Som framgår av kapitel 3.1.1. så saknas det en helt enhetlig definition i svensk rätt av vad "systematisk" innebär. Typiskt sett ställs emellertid ett krav på att brottsligheten inte enbart är upprepad och likartad, utan att det därutöver även kan bevisas att det finns någon slags brottsplan. Den juridiska innebörden är således snävare än ordets innebörd i normalt språkbruk. Möjligheterna att i efterhand bevisa att en upprepad brottslighet har föregåtts av en brottsplan, att gärningsmännen alltså redan initialt haft planen att begå fler brott efter det första, är ofta begränsade. I de fall det ens är möjligt att föra bevisning om detta krävs det normalt en relativt omfattande utredning. Utifrån formuleringarna i kapitel 3.1.1. i promemorian framgår vidare att den tänkta tillämpningen av rekvisitet systematisk i den föreslagna lagstiftningen skulle vara än mer restriktiv än den som görs enligt 29 kap. 2 § brottsbalken. Ekobrottsmyndigheten ser en risk att detta kan komma att begränsa tillämpningen av den nya lagstiftningen till sällsynta undantagsfall. För det fall den föreslagna lagtexten i 3 a § ändrades till "...den som har gjort sig skyldig till brott som

utgjort ett led i brottslighet som *utövats i organiserad form, systematiskt eller upprepad brottslighet*, oavsett om personen bedrev eller hade anknytning till näringsverksamhet vid brottstillfället” så skulle lagändringen kunna förväntas få önskad effekt på brottsligheten inom näringslivet och möjligheterna att använda bolag som brottsverktyg.

Det vore även önskvärt om det fördes ett resonemang om vilka typer av brottslighet som kan komma i fråga för att ett utvidgat näringsförbud ska vara påkallat.

Ekobrottsmyndigheten skulle också önska ett klagörande av hur man ska se på frågan om sanktionskumulation när det gäller ett utvidgat näringsförbud där personen som meddelas näringsförbud inte har anknytning till näringsverksamhet. Den som inte bedriver näringsverksamhet och inte heller har några planer på att någonsin bedriva sådan verksamhet, lider knappast något direkt men av näringsförbudet och kommer snarare i ett bättre läge om fängelsestraffets längd sätts ner med hänsyn till näringsförbudet.

5. Förslag till utökad förbudstid

Ekobrottsmyndigheten ser mycket positivt på förslaget. Ett näringsförbud ger av naturliga skäl inte någon större verkan under tiden den dömda avtjänar en fängelsepåföljd och för att få önskad effekt krävs därför att näringsförbudet fortsätter löpa en inte alltför kort tid efter att ett fängelsestraff har avtjänats. Den översyn av straffskalor och den skärpta syn på ekonomisk brottslighet som förevarit under senare år talar också för att tiden för näringsförbud ska förlängas om näringsförbud ska få någon reell effekt .

För att den utökade förbudstiden ska få önskad effekt krävs dock även att domstolarna i högre grad än i dag utnyttjar hela skalan fullt ut. En genomgång av praxis när det gäller näringsförbud som genomförts vid Ekobrottsmyndigheten visar att domstolarna i dag är obenägna att utnyttja hela det spann som redan den nuvarande lagstiftningen ger. Ser man bara till brottsgrunden, dvs. 4 § lagen om näringsförbud, så meddelas som regel 3 års näringsförbud till merparten av de som döms till fängelse upp till två år, men det är även vanligt när fängelsestraffets längd uppgår upp emot tre års fängelse. Nyligen kom ett avgörande från Högsta domstolen där en person dömdes till fängelse i ett år och nio månader och där Högsta domstolen fastställde näringsförbudets längd till tre år, se NJA 2023 s. 731. Enligt Ekobrottsmyndighetens erfarenhet är det sällan domstolarna meddelar näringsförbud för längre tid än fem år även om fängelsestraffets längd överstiger 2–3 år. I dessa fall upphör näringsförbudet relativt kort tid efter att fängelsestraffet avtjänats och näringsförbudet får mycket liten effekt då den dömda kan återuppta sin verksamhet relativt kort tid efter avtjänat straff. Problemet har uppmärksammats sedan tidigare, se avsnitt 5.1 och 5.2.

Det vore önskvärt om lagstiftaren i förarbetena till den nya lagstiftningen uttalade sig om riktvärden när det gäller näringsförbudets längd. Ekobrottsmyndigheten befarar att det annars, bl.a. till följd av resonemanget i NJA 2023 s. 731, inte kommer att ske någon justering uppåt av förbudstiderna. Förslagsvis skulle man kunna ha en trappa för bestämmande av näringsförbudets längd där den angivna tiden ska vara en utgångspunkt för bedömningen och att sedan en justering kan ske uppåt eller nedåt beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Förslagsvis kunde trappan se ut på följande sätt:

Straffets längd	Näringsförbudets längd
< 1,5 år	3 år
1,5 - 3 år	5 år
> 3 - 4 år	7 år
> 4 - 7 år	10 år
> 7 - 9 år	12 år
> 9 år	15 år

Det finns ytterligare två grunder i lagen om näringsförbud som åberopas när talan väcks av kronofogden men som även förekommer när talan väcks av åklagare och då vid sidan om 4 § lagen om näringsförbud. Det gäller 5 § (konkursgrunden) och 6 § (skattegrunden). Även här vore det önskvärt med uttalanden i förarbetena som ger vägledning vid fastställande av näringsförbudets längd när dessa grunder åberopas var för sig men även tillsammans med 4 § lagen om näringsförbud.

6. Tillsyn över meddelade näringsförbud

Ekobrottsmyndigheten ser i stort positivt på förslaget som förväntas innebära förbättrade möjligheter att hushålla med Kronofogdemyndighetens resurser. Även ur en säkerhetsaspekt är förslaget bra då man måste beakta den ökade hotbild det kan innebära för personal från Kronofogdemyndigheten som till följd av förslagna ändringar i än större utsträckning än som är fallet idag kan förutses få hantera grovt kriminella med ett betydande våldskapital. Ekobrottsmyndigheten vill dock påtala nödvändigheten i att det även med de föreslagna reglerna måste gå att säkerställa identiteten på den som meddelats näringsförbud. Det får inte i efterhand uppkomma någon oklarhet om vilken person det är som varit i kontakt med Kronofogdemyndigheten.

7. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Ekobrottsmyndigheten har i denna del ingenting särskilt att anföra, oavsett om ikraftträdandet sker vid den tidpunkt som framgår av i promemorian eller som föreslås av departementet.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Rikard Jermsten. I ärendets slutliga handläggning har rättschefen Susanne Södersten deltagit. Verksjuristen Marie-Louise Pettersson har varit föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Expedition till:
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till:
siri.saeed@regeringskansliet.se
ju.da@regeringskansliet.se